

Yi sirhelela muxavi

Tivoneleni eka vatirhi va le ka Swivandla swa Vuhlanganisi lava tshembisaka ku mi pfuna hi ku hunguta hakelo ya swikweleti. Sweswo a swi pfumeleriwi!

Ku Nyikiwa Switsundzuxo Swa Swikweleti

1

Xana Ku Nyikiwa Switsundzuxo Swa Swikweleti / Ku Hleriwa Vuntshwa Ka Swikweleti I Yini?

Ku Nyikiwa Switsundzuxo swa Swikweleti i goza ro pfuna hi swikweleti leri nga kona eAfrika Dzonga leri hleriwaka hi ku landza Xiyenge 86 xa Nawu wo Lombisa wa Tiko wa 2005 lowu pfuxetiweke (NCA). Endlelo leri ri hleleriwe ku pfuna vaxavi lava nga ni swikweleti swo tala lava nga swi kotiki ku hakela swikweleti, hi ku va nyika:

- Switsundzuxo swo mpimanyeta
- Ku kanerisana ni valombisi ku hunguta mpimo wa tihakelo
- Ku hlela swikweleti hivuntshwa
- Ku kambisisa muholo ni swikoxo

2

Xana ku va ni swikweleti swo tala swi vula yini?

Hiloko muxavi a nyika rungula eka Mutsundzuxi wa Swikweleti leri kombaka leswaku a nga ka a nga swi koti ku fikelela vutihlamluleri byakwe bya n'hweti ni n'hweti eka valombisi.

3

Swin'wana leswi kombaka ku va ni swikweleti swo tala

U va u ri ni swikweleti swo tala loko:

- Swikoxo swa wena swa n'hweti ni n'hweti swi tlula muholo wa wena wa n'hweti ni n'hweti;
- U lomba mali ku hakela swikweleti swin'wana;
- Loko u tlurisa ku hakela tiakhawunti tin'wana leswaku u ta hakela tin'wanyana.

4

I vamani lava nga endlaka xikombelo xa ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti?

- Muxavi loyi a thoriweke naswona a ri ku tikeriweni ku hakela swikweleti swakwe swa n'hweti ni n'hweti.
- Vaxavi lava tekaneke hi ndlela yo avelana nhundzu va fan ele va endla xikombelo xin'we.

5

I mani loyi a nyikaka switsundzuxo swa swikweleti?

- Mutsundzuxi wa Swikweleti loyi a tsarisiweke hi Mukongomisi wa Xikweleti wa Tiko (National Credit Regulator (NCR)). Loko u lava ku tiyisisa loko Mutsundzuxi wa Swikweleti a tsarisiwile eka NCR kumbe ku kuma Mutsundzuxi wa Swikweleti endhawini ya ka n'wina, hi kombela u foyinela **011 554 2700** kumbe u nghena eka www.ncr.org.za

6

Xana muxavi u ta poyiriwa vito ("ku thyakisiwa vito") hikwalaho ku ngenela ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti?

A swi tano. Muxavi loyi a nga ehansi ka ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti u ta va ni mfungho lowu nga ta vekiwa eka vito rakwe erhekodweni ya credit bureau. A hi ku poyiriwa vito, ko va xikombiso xa leswaku muxavi u tekiwa tanihi loyi a nga ni swikweleti swo tala naswona ari karhi anyikiwa switsundzuxo swa swikweleti.

7

Xana muxavi a nga swi kota ku ya emahlweni a lomba loko a ha ri eku nyikiweni switsundzuxo swa swikweleti?

A swi tano. Muxavi loyi a nyikiwaka switsundzuxo swa swikweleti a nga fanelanga ku lombiwa nchumu.

8

Xana ntswalo wa akhawunti ya muxavi wu ta yima loko a va ehansi ka ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti?

A swi tano. Ntswalo a wu yimi.

9

Xana muxavi u fanele a va ehansi ka endlelo ro nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti nkarhi wo fikela kwihi?

Muxavi u ta va ehansi ka ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti ku kondza ku humesiwa xitifketi xa ku basisiwa vito hi mutsundzuxi wa swikweleti loko:

Nawu wa ku Pfuxetiwa Ka Xikwelweti wa Tiko wu hlomisa Mutsundzuxi wa wena wa Swikweleti ku ku nyikiwa xitifiketi xo basisiwa vito loko se u hetile ku hakela swikweleti swa nkarhinyana niloko se u saleriwe ntsena hi akhawunti ya mali yo lombisa ya yindlu, leyi hakeriwaka kahle hi ku landza lunghiselelo leri endliweke.

- Swikweleti hinkwaswo swa nkarhinyana (xikombiso mali leyi u yi lombeke, tiakhawunti ta le switolo, makhadi ya swikweleti, sweswesweswo) se swi hakeriwe hi ku helela; niloko
- Muxavi a hakela bondho - tihakelo ta bondho ti hakeriwa kahle nkarhi na nkarhi.

10

Xana ku Nyikiwa Switsundzuxo swa Swikweleti swa fana ni ku Vekiwa Tihlo eka Swikweleti kumbe ku Katsakanya Hakelo ya Swikweleti?

A swi tano

Ku Vekiwa Tihlo Eka Swikweleti	I goza ra nawu ro pfuna hi swikweleti, leri nga ni xikongomelo xo pfuna muxavi ku hakela swikweleti swakwe. Loko swikweleti swa wena hinkwaswo swi nga tluli R50 000, u nga endla xikombelo xa ku vekiwa tihlo eka swikweleti, hikuva sweswo swi ta ku pfuna ku hakela swikweleti swa wena hi tihakelo ta le hansi n'hweti ni n'hweti. Endlelo ra kona ri lawula hi Xiyenge 74 xa Nawu wa Khoto ya Majistarata ku nga ri hi NCA.
---------------------------------------	--

Ku Katsakanya Hakelo Ya Swikweleti	Loko u ri ni swikweleti/mali yo lombisa yo hambanahambana, u nga endla xikombelo xo lombisa mali leyintshwa leswaku u katsakanya timali hinkwato ti va mali yin'we. Mali leyintshwa leyi u yi lombeke yi ta hakelela swikweleti swin'wana kutani u ta langutana ni ku hakela mali yin'we ntsena n'hweti ni n'hweti, hi ku ya hi mali leyintshwa leyi u yi lombeke ematshan'weni ya tihakelo to hambanahambana.
---	--

11

Timfanelo Ta Muxavi Ni Vutihlamuleri Loko U Ri Karhi U Nyikiwa Switsundzuxo Swa Swikweleti

Timfanelo	Vutihlamuleri
Muxavi u ni mfanelo yo endla xikombelo xa ku Nyikiwa Switsundzuxo swa Swikweleti	Muxavi u ni vutihlamuleri byo nyikela rungula leri hetisekeke ni ro tshembeka kumbe leri kongomeke loko a endla xikombelo xa ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti. Muxavi a nga tihlanganisa na NCR ku tiyisisa vuxokoxoko bya mutsundzuxi wa swikweleti kumbe ku tiyisisa loko Mutsundzuxi wa Swikweleti a tsarisiwile.
Muxavi u ni mfanelo yo tiva ntsengo hinkwawo wa ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti loko a endla xikombelo xa ku nyikiwa switsundzuxo swa Swikweleti. Sweswo swi katsa nxaxamelo lowu tsariweke wa tihakelo hinkwato. U NI MFANELO YO KOMBELA HAKELO HINKWAYO YA KU NYIKIWA SWITSUNDZUXO SWA SWIKWELETI NI KU YI AMUKELA YI TSARIWE EHANSI!	Muxavi u ni vutihlamuleri byo tiyisisa leswaku u ti twisisa hi ku hetiseka tihakelo xa ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti a nga si sayina xikombelo. U NGA SAYINI LOKO U NGA SWI TWISISI!
Muxavi u ni mfanelo yo kuma rungula nkarhi ni nkarhi hi nhluvuwa wa xikombelo xa ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti eka Mutsundzuxi wa Swikweleti.	Muxavi u ni vutihlamuleri byo landzelerisisa ni ku kombela rungula eka Mutsundzuxi wa Swikweleti malunghana ni nhluvuwa wa xikombelo xakwe xa ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti.
Muxavi u ni mfanelo yo langa ndlela yo endla tihakelo ta n'hweti ni n'hweti eka valombisi loko a ri karhi a nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti.	Vaxavi va ni vutihlamuleri byo tiyisisa leswaku tihakelo ti endliwa n'hweti ni n'hweti ni ku rhumela vumbhoni bya sweswo eka Mutsundzuxi wa Swikweleti.
Muxavi u ni mfanelo yo cinca Mutsundzuxi wa Swikweleti a ya eka un'wana.	Muxavi u ni vutihlamuleri byo tiyisisa leswaku swivangelo swo cincela eka Mutsundzuxi un'wana wa Swikweleti i swa xiviri leswaku ku nga tlangiwi hi endlelo leri.

12

Mpfungo wa ku nyikiwa switsundzuxo swa swikweleti?

- Swi ku pfuna ku hakela swikweleti swa wena
- A swi bohi leswaku u lombisa mali ku hakela swikweleti swa wena
- Nhundzu ya wena yi sirhelelekile
- Ku hava tinqingho ta valombisi va wena
- Tihakelo leti kotekaka
- Ku hava mpimo wa swikweleti leswi nga ngenisiwaka eka switsundzuxo swa swikweleti

Xiya: Ku Nyikiwa Switsundzuxo swa Swikweleti a hi ku wisiwa ku hakela xikweleti kumbe ndlela yo londzovota mali hi ku hakela leyitsongo eka valombisi. I goza ro pfuna hi swikweleti leri endleriweke ku pfuna vaxavi lava nga ni swikweleti swo tala.

Rungula ra Vuhlanganisi: Webusayiti: www.ncr.org.za Nomboro ya Xivandla xa Vuhlanganisi: 011 554 2700